ΕΤΟΣ Γ'. ΑΡΙΘ 128.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΦΙΛΟΜΑΘΩΝ.

ΤΙΜΗ ΤΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ.
ΕΤΗΣΙΑ
Προπληρωτέα.

Διὰ τὸ ἐσωτερικὸν δρ. 12.
Διὰ τὸ ἐξωτερικὸν » 15.

Συντάσσεται ὑπὸ Δ. Πανταζῆ καὶ ἐκδίδεται δαπάνῃ αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦ ἰδίου ἐνεργεῖται πᾶσα δοσοληψία αὐτὴν ἀφορῶσα.

Τιμὴ κατακχωρίσεως ἀγγελιῶν λεπτὰ 15 ὁ στίχος.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ.

Οὐχ οἱ πολλὰ, ἀλλ' οἱ χρήσιμα ἀναγινώσκοντές εἰσι σπουδαῖοι. (ΑΡΙΣΤΙΠΠΟΣ).

Ἐὰν ᾖς φιλομαθής, ἔσῃ καὶ πολυμαθής. (ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ).

ΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ

Παρὰ τοῖς Κ. Κ. Διδασκάλοις καὶ τοῖς ἐπιστάταις τῶν Ταχυδρομείων ἐν τῇ ἡμεδαπῇ.

Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ παρὰ τοῖς Κ. Κ. Ἑλληνικ. Προξένοις καὶ τοῖς ἰδιαιτέροις ἐπιτρόποις τοῦ ἐκδότου.

Ἐκδίδεται τετράκις τοῦ μηνός.

Ἀθήνησι, τῇ 13 Αὐγούστου 1855

Πρόσωπον ἢ Προσωπεῖον.

Προσωπεῖα ἔφερον ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Ῥώμῃ οἱ ὑποκριταὶ ἐν ἁπάσαις σχεδὸν ταῖς δραματικαῖς παραστάσεσι. Τοῦτο δὲ προῆλθε πάντως ἐκ τῆς ἐν ταῖς ἑορταῖς τοῦ Διονύσου συνηθείας, καθ' ἣν ἐπέχριόν τινες τὰ πρόσωπα διὰ χυμῶν καὶ χρωμάτων καὶ ἐνεφανίζοντο τοῖς συνερχομένοις ἐν αὐταῖς μετημφιεσμένοι (ἴδ. Διονύσια ἐν Ἐφημερ. Μαθ. σελ. 269). Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ Ἑλληνικὸν δρᾶμα ἐγεννήθη ἐκ τῶν ἑορτῶν τούτων, φαίνεται πιθανώτατον ὅτι τὸ ἀλλοιοῦν κατά τινα τρόπον τὸ πρόσωπον ἦν τόσον ἀρχαῖον, ὅσον καὶ τὸ δρᾶμα αὐτό· λέγεται ὅμως ὅτι ὁ Χοιρίλλος εἰσήγαγε πρῶτος τὴν τῶν καθαυτὸ προσωπείων χρῆσιν. Ἄλλοι δὲ συγγραφεῖς ἀναφέρουσι τὴν ἐφεύρεσιν τῶν προσωπείων εἰς τὸν Θέσπιν ἢ τὸν Αἰσχύλον (Horat ad Pis. 278), εἰ καὶ ὁ Αἰσχύλος φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἐτελειοποίησε μόνον καὶ συνεπλήρωσε πᾶσαν τὴν θεατρικὴν σκηνὴν καὶ ἱματισμόν. Λέγεται ἔτι ὅτι πρῶτος ὁ Φρύνιχος εἰσήγαγεν εἰς τὴν σκηνὴν γυναικεῖα προσωπεῖα (Σουίδ. ἐν λ. Φρύνιχος). Ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ ποιητικῇ αὐτοῦ (ε) λέγει ὅτι ἀγνοεῖται τίς πρῶτος εἰσήγαγεν εἰς τὴν Κωμῳδίαν τὴν χρῆσιν τῶν προσωπείων. Προσωπεῖά τινα ἐκάλυπτον, ὡς καὶ τὰ τῶν νῦν χρόνων, μόνον τὸ πρόσωπον· φαίνεται ὅμως ὅτι ἄλλα ἐκάλυπτον πᾶσαν τὴν κεφαλὴν μέχρι τῶν ὤμων, διότι εὑρίσκομεν πάντοτε ἐν ταῖς περιγραφαῖς τῶν προσωπείων ὅτι ἀνῆκον αὐταῖς καὶ κόμη καὶ γένειον ἴδια κ. λ. Τοιαῦτα δὲ ἦσαν πιθανῶς καὶ εἰδικώτερον τὰ ἐν χρήσει ἐν ταῖς τῆς τραγῳδίαις σκηναῖς, διότι ἦν ἀναγκαῖον ὅπως τὸ πρόσωπον κατασταθῇ ἀνάλογον πρὸς τὸ τῶν ὑποκριτῶν ἀνάστημα, ὅπερ καθίστων ὑψηλότερον τοῦ φυσικοῦ οἱ οὓς ἔφερον κόθορνοι (εἶδος ὑποδημάτων).

Τὰ ἐν ταῖς ἀρχαίαις τραγῳδίαις ἐν χρήσει προσωπεῖα παρίστων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τυπικῶς χαρακτῆράς τινας, ὅθεν ἦσαν ταῦτα διάφορα κατὰ τὴν ἡλικίαν, τὸ γένος, τὴν κοινωνικὴν τάξιν καὶ ἄλλας ἰδιότητας τῶν παριστανομένων προσώπων. Ὁ Πολυδεύκης, ἐξ οὗ ἀρυόμεθα τὰς πλείστας ἡμῶν περὶ τούτου γνώσεις ἀπαριθμεῖ (Δ. 133 καὶ ἑπ.) εἴκοσι καὶ πέντε τυπικὰ εἴδη τραγικῶν προσωπείων, ὧν ἓξ εἰσι γερόντων, ἑπτὰ νεανίσκων, ἐννέα γυναικῶν καὶ τρία θεραπόντων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μὴ τυπικῶν προσωπείων, παριστανόντων πρόσωπα ἰδιαίτερα μετὰ τῶν ἰδιαζόντων αὐτοῖς γνωρισμάτων, οἷον τὸν τυφλὸν Θάμυριν, τὸν πολυόφθαλμον Ἄργον κ. τ. λ. ἦν πάντως μείζων· διότι ὁ Πολυδεύκης, ὡς ἐν παραδείγματι, μνημονεύει τριάκοντα τοιούτων ἰδιωτικῶν προσωπείων. Τὰ τυπικὰ τραγικὰ πρόσωπα διαιροῦνται ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους εἰς πέντε τάξεις.

Ἀντὶ δὲ πάσης ἄλλης περιγραφῆς τούτων ἀντιγράφομεν αὐτολεξεὶ τὴν τοῦ Πολυδεύκους, «καὶ πρόσωπα τὰ μὲν τραγικὰ εἴη ἂν τάδε, ξυρίας ἀνήρ, λευκός, σπαρτοπόλιος, μέλας ἀνὴρ, ξανθὸς ἀνήρ, ξανθότερος· οὗτοι μὲν γέροντες, ὁ μὲν ξυρίας πρεσβύτατος τῶν γερόντων, λευκὸς τὴν κόμην· προσκείμεναι τῷ ὄγκῳ αἱ τρίχες· ὄγκος δέ ἐστι τὸ ὑπὲρ τὸ πρόσωπον ἀνέχον εἰς ὕψος λαβδοειδὲς τῷ σχήματι· τὸ δὲ γένειον ἐν χρῷ κουρίας ἐστιν ὁ ξυρίας, ἐπιμήκης ὢν τὰς παρειάς. Ὁ δὲ λευκὸς ἀνὴρ παῖς μέν ἐστι πολιὸς, βοστρύχους δ' ἔχει περὶ τῇ κεφαλῇ καὶ γένειον πεπηγὸς καὶ προπετεῖς ὀφρῦς καὶ παράλευκον τὸ χρῶμα· ὁ δὲ ὄγκος βραχύς. Ὅ γε μὴν σπαρτοπόλιος δηλοῖ μὲν τὴν τῶν πολιῶν φύσιν, μέλας δ' ἐστὶ καὶ ὕπωχρος. Ὁ δὲ μέλας ἀνὴρ, ἀπὸ μὲν τῆς χροιᾶς τοὔνομα, οὖλος δὲ καὶ τὸ γένειον καὶ τὴν κόμην, τραχὺς δὲ τὸ πρόσωπον, καὶ μέγας ὁ ὄγκος. Ὁ δὲ ξανθὸς ἀνὴρ ξανθοὺς ἔχει τοὺς βοστρύχους καὶ ὄγκον ἥττω, καί ἐστιν εὔχρως. Ὁ δὲ ξανθότερος τὰ μὲν ἄλλα ὅμοιος, ὕποχρος δὲ μᾶλλον καὶ δηλοῖ νοσοῦντα. Τὰ δὲ νεανίσκων πρόσωπα πάγχρηστος, οὖλος, πάρουλος, ἀπαλὸς, Πιναρὸς, δεύτερος πιναρὸς, ὠχρὸς, πάρωχρος. Ὁ μὲν πάγχρηστος πρεσβύτατος τῶν νεανίσκων, ἀγένειος, εὔχρως, μελαινόμενος· δασεῖαι καὶ μέλαιναι αἱ τρίχες. Ὁ δὲ οὖλος ξανθὸς ὑπέρογκος· αἱ τρίχες τῷ ὄγκῳ προσπεπήγασιν· ὀφρῦς ἀνατέταται, βλοσυρὸς τὸ εἶδος. Ὁ δὲ πάρουλος τἆλλα ἐοικὼς τῷ πρὸ αὐτοῦ μᾶλλον νεανίζει. Ὁ δ' ἀπαλὸς βοστρύχοις ξανθὸς, λευκόχρως, φαιδρὸς, πρέπων θεῷ ἢ καλῷ. Ὁ δὲ πιναρὸς ὀγκώδης, ὑποπέλιδνος, κατηφὴς, δυσπινὴς, ξανθῇ κόμῃ ἐπικομῶν. Ὁ δὲ δεύτερος πιναρὸς τοσούτῳ τοῦ προτέρου ἰσχνότερος ὅσῳ καὶ νεαρώτερος. Ὁ δὲ ὠχρὸς φρυγανός ἐστι, ταῖς σαρξὶ καὶ περίκομος, ὑπόξανθος, νοσώδης τὴν χροιὰν, οἷος εἰδώλῳ ἢ τραυματίᾳ πρέπειν. Ὁ δὲ πάρωχρος τὰ μὲν ἄλλα οἷος ὁ πάγχρηστος, ὠχριᾷ δὲ ὡς δηλοῦν νοσοῦντα ἢ ἐρῶντα. Τὰ μέν τοι θεραπόντων πρόσωπα διφθερίας, σφηνοπώγων, ἀνάσιμος. Ὁ μὲν διφθερίας ὄγκον οὐκ ἔχων περίκρανον δ' ἔχει καὶ τρίχας ἐκτενισμένας λευκὰς, πρόσωπον ὕπωχρόν τε καὶ ὑπόλευκον, καὶ μυκτῆρα τραχὺν, ἐπισκύνιον μετέωρον, ἀριθαλμοὺς σκυθρωπούς. Ὕπωχρος δ' ἐστὶ καὶ τὸ γένειον προπαλαίτερος. Ὁ δὲ σφηνοπώγων ἀκμάζει, καὶ ὄγκον ὑψηλὸν ἔχει καὶ πλατὺν, κοιλαινόμενον ἐν τῇ περιφορᾷ, ξανθὸς, τραχὺς, ἐρυθρὸς, πρέπων ἀγγέλῳ. Ὁ δὲ ἀνάσιμος ὑπέρογκος ξανθός· ἐκ μέσου ἀνατέτανται αἱ τρίχες· ἀγένειός ἐστιν, ὑπέρυθρος· καὶ οὗτος ἀγγέλλει.— Τὰ δὲ γυναικῶν πρόσωπα πολιὰ κατάκομος, γράδιον ἐλεύθερον, γράδιον οἰκετικὸν, μεσόκουρον, διφθερῖτις, κατάκομος ὠχρὰ, μεσόκουρος ὠχρὰ, μεσόκουρος πρόσφατος, κούριμος παρθένος, ἑτέρα κούριμος, κόρη. Ἡ μὲν πολιὰ κατάκομος ὑπὲρ τὰς ἄλλας τήν τε ἡλικίαν καὶ τὴν ἀξίωσιν, λευκόκομος, μετρία τὸν ὄγκον, ὕπωχρος· πάλαι δὲ παράχρωμος ἐκαλεῖτο. Τὸ δὲ ἐλεύθερον γράδιον ὑπόξανθον τὴν πολιὰν, μικρὸν ὄγκον ἔχον. μέχρι τῶν κλειδῶν αἱ τρίχες· ὑποφαίνει συμφορὰν, τὸ δὲ οἰκετικὸν γράδιον περίκρανον ἐξ ἀρνακίδων ἀντὶ τοῦ ὄγκου ἔχει, καὶ ῥυσόν ἐστι τὰς σάρκας. Τὸ δὲ οἰκετικὸν μεσόκουρον βραχὺς ὄγκος, χρόα λευκὴ, πάρωχρος, οὐ πάντα πολιόν. Ἡ δὲ διφθερῖτις νεωτέρα τε ἐκείνης καὶ ὄγκον οὐκ ἔχει. Ἡ δὲ κατάκομος ὠχρὰ μέλαινα τὴν κόμην, βλέμμα λυπηρὸν, τὸ δὲ χρῶμα ἐκ τοῦ ὀνόματος. Ἡ δὲ μεσόκουρος ὠχρὰ ὁμοίᾳ τῇ κατακόμῳ, πλὴν ὅσα ἐκ μέσου κέκαρται. Ἡ δὲ μεσόκουρος πρόσφατος τὴν μὲν κουρὰν ἔχει κατὰ τὴν πρὸ αὐτῆς, οὐκέτι δὲ τὴν ὠχρότητα. Ἡ δὲ κούριμος παρθένος ἀντὶ ὄγκου ἔχει τριχῶν κατεψηγμένην διάκρισιν, καὶ βραχέα ἐν κύκλῳ περικέκαρται, ὕπωχρος δὲ τὴν χροιάν. Ἡ δὲ ἑτέρα κούριμος παρθένος τἆλλα ὁμοία πλὴν τῆς διακρίσεως καὶ τῶν κύκλῳ βοστρύχων, ὡς ἐκ πολλοῦ δυστυχοῦσα. Ἡ δὲ κόρη νεαρὸν πρόσωπον, οἷα ἂν Δαναὶς γένοιτο ἢ ἄλλη παιδίσκη.

(Ἀκολουθεῖ.)

Ὑπόμνημα περὶ Λυκείου.

Ἐκφωνηθὲν παρὰ τοῦ Κ. Κ. Σ. Πιττάκη διευθυντοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας.

Πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, εἰς τόπον ἐστολισμένον ἀπὸ τὰς χάριτας τῆς φύσεως, προστατευόμε-

νον ὑπὸ τοῦ Ἀγχέσμου, ἀπὸ τὰς σκληρὰς πνοὰς τοῦ Βορέου, ἐκτεθειμένον καὶ ὅλως ἀνοίγοντα τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ εἰς τὰς ζωογόνους καὶ εὐφροσύνους πνοὰς τοῦ Ζεφύρου καὶ Νότου, εἰς χῶρον λέγω, ἀφ' οὗ τέρπεται τὸ ὄμμα τοῦ θεατοῦ, θεωροῦν τὴν μειδιῶσαν φύσιν τῆς νοτίου Ἀττικῆς παραλίας, ἐκείνην τοῦ τερπνοτάτου καὶ ποικίλου Ὑμηττοῦ, παρὰ τὰς σεμνοπρεπεῖς ῥοὰς τοῦ ἀρχαίου Ἰλισσοῦ, ἤτο τὸ Λύκειον, ἔνθα ὁ Ἀριστοτέλης ἐποίει τὰς διατριβὰς αὐτοῦ. Ὁ Παυσανίας (1), ὁ μόνος σχεδὸν τῶν εἰδικῶς περιγραψάντων τὰς Ἀρχαιότητας Ἑλλήνων περιηγητῶν, διασωθεὶς καὶ εἰς ἡμᾶς, ἀξακολουθῶν τὴν πορείαν τῆς περιηγήσεως αὐτοῦ, μετὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Ὀλυμπιείου μεταβαίνει εἰς τὸ Δελφίνιον, ἢ ναὸν Ἀπόλλωνος τοῦ Δελφινίου, εἶτα ἐξακολουθῶν τὴν αὐτὴν ὁδὸν περιγράφει τὸ χωρίον τῶν Ἀθηνῶν, καλούμενον τὸ πάλαι *Κῆποι*, ἔνθα ἦν ἄγαλμα Ἀφροδίτης, θέας ἄξιον, ἔργον τοῦ περιφήμου γλύπτου τῆς Ἀρχαιότητος *Ἀλκαμένους*. Μετὰ τοῦτο προβαίνων πρὸς Βορρᾶν κατ' εὐθείαν ὁδὸν, καὶ περιγράφων τὸ Κυνόσαργες, κείμενον κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῶν Ἀνακτόρων, ἐντὸς τοῦ Βασιλικοῦ κήπου, ἔνθα πρό τινος καιροῦ εὑρέθη καὶ προτομὴ Ἡρακλέους, ᾧ τὸ γυμνάσιον τοῦτο καθιέρωτο, ἐπιστρέφων, ἵνα ἔλθῃ εἰς τὸν Ἰλισσὸν, περιγράφει τὸ Λύκειον. Τὸ Λύκειον λέγει ἀπὸ *Λύκου τοῦ Παιδίωνος ἔχει τὸ ὄνομα, Ἀπολλωνος δὲ ἱερὸν ἐξ ἀρχῆς τε εὐθὺς καὶ καθ' ἡμᾶς ἐνομίζετο.* Ἐκ τῆς ἐκφράσεως ταύτης τοῦ Παυσανίου ἐξάγεται ὅτι τὸ μέρος τοῦτο, ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἦν καθιερωμένον, νομιζόμενον καὶ πιστευόμενον ὡς ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ δὲ θεὸς, ὡς ἐκ τοῦ χώρου τούτου, *Λύκιος* ὠνομάσθη. Πιθανῶς τὸ ἱερὸν τοῦτο ἦν τοσοῦτον ἀρχαῖον, ὅσον τὸ οὐ μακρὰν τούτου Δελφίνιον, τὸ ὁποῖον κατεσκευάσθη, ὅτε ὁ Θησεὺς τὸ πρῶτον εἰς Ἀθήνας ἦλθεν. Ἐνταῦθα ὁ Ἀπόλλων, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡσυχίου, ἠῦρε τὴν κρήνην, ἧς τὸ ὕδωρ *Λύκειον* ἐκαλεῖτο, καὶ τὴν ὁποίαν ἰδίως οἱ ἐγχώριοι *Πάνοπος κρήνην* ὠνόμαζον. Ἡ κρήνη αὕτη ἀνακαλυφθεῖσα τὸ 1818 εἰς τινας τυχαίας ἀνασκαφὰς τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ χώρου, εἶτα ἀναφανεῖσα καὶ αὖθις κεῖται οὐ μακρὰν τοῦ βράχου τοῦ ἀποτόμως τετμημένου, ἔνθα πρὸ τριῶν ἐτῶν ἀνασκαφαὶ πρὸς ἀνεύρεσιν ἐρειπίων Ἐκκλησίας τινὸς ἐγένοντο. Παρὰ τὸν περίβολον τοῦ Λυκείου διήρχετο ὁδὸς εὐθεῖα φέρουσα ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν τοὺς φοντῶντας εἰς τὸ Λύκειον (2). Ἡ δὲ ὁδὸς αὕτη διευθύνετο ἔξω τοῦ τείχους τοῦ περιβόλου τῆς ἀρχαίας πόλεως· τῆς δὲ νέας τὰ πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τείχη, ὄντα κατὰ τοῦτο μόνον τὸ μέρος πλησίον τῶν ἀρχαίων τειχῶν, ἐφύλαττον αὐτὴν ταύτην τὴν ὁδὸν, καὶ τότε ἔξω τοῦ νέου τείχους διευθύνετο, ὡς καὶ τὸ πάλαι, ὁδὸς εἰς Ἀκαδημίαν φέρουσα. Ἡ δὲ ὁδὸς αὕτη ἦν πλατυτάτη, διότι ἐν αὐτῇ, κατὰ τὸν Ξενοφῶντα, ἐν ταῖς ἱππικαῖς ἐπιδείξεσιν ἐν παρατάξει πέντε Φυλαὶ ἤλαυνον καθ' ὅλον τὸ πλάτος τῆς ὁδοῦ, ἔφερε δὲ αὕτη εἰς τὸν Πειραιᾶ. Ὅθεν ἐπὶ τῶν Τριάκοντα, ἐπειδὴ οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον καταβάντες ἀπὸ τῆς Φυλῆς ἔμελλον τὰς μηχανὰς κατὰ τὸν ἐκ Λυκείου δρόμον προσάγειν τῷ Πειραιεῖ, ὁ ἐν Ἀθήναις μηχανοποιὸς τὰ ζεύγη ἐκέλευσε πάντα ἁμαξιαίους λίθους φέρειν καὶ καταβάλλειν, ὅπου ἕκαστος βούληται τοῦ δρόμου, ἵνα κωλυθῇ οὕτως ἡ τῶν μηχανῶν διάβασις, ὡς ὁ Ξενοφῶν ἀναφέρει (3). Εἰς τὸ Λύκειον τοῦτο, σύνδενδρον καὶ κατάφυτον ὄν, ἦν καὶ Πλάτανος ὑπερμεγέθης, ἥτις, καί τοι νέα οὖσα, εἶχεν ὕψος τριάκοντα τριῶν πήχεων, ὡς ὁ Πλάτων, ὁ Λουκιανὸς καὶ ὁ Πλίνιος ἀναφέρουσιν.

Ἐντὸς τοῦ περιτειχίσματος τοῦ γυμνασίου τούτου, τὸ ὁποῖον ἦν τὸ τερπνότερον τῶν τριῶν ἐν Ἀθήναις καλλιτέρων γυμνασίων, ἐπὶ λόφου διατηρουμένου μέχρι τοῦδε, ἐφ' οὗ εἰσέτι φαίνεται πληθὺς ἄπειρος θραυσμάτων λίθου Πεντελησίου, θλιβερὰ μαρτύρια τῆς ἀρχαίας καλλονῆς ἀγαλμάτων καὶ ἄλλων ἀναθημάτων, ἐν ὧν ἐκοσμεῖτο ὁ χῶρος οὗτος, ἐπ' αὐτοῦ λέγω τοῦ ἱεροῦ τούτου λόφου ἐφίδρυτο τὸ ἄγαλμα καὶ ὁ βωμὸς τοῦ Λυκείου Ἀπόλλωνος, ὃν ὁ Οὐλπιανὸς καὶ *Λυκοκτόνον* λέγει καλεῖσθαι. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο, ὡς λέγει ὁ Λουκιανὸς παριστάνετο κεκλιμένον ἐπὶ στήλης, ἔχον τόξον τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ, τὴν δὲ δεξιὰν ἀνακλιμένην ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, εἰργάσθη δὲ παρὰ τοῦ τεχνίτου οὕτως, ἵνα φαίνηται ὁ Θεὸς, ὥσπερ ἐκ καμάτου μακροῦ ἀναπαυόμενος. Ὁ τόπος οὗτος, ὡς χῶρος εὐφροσυνος καὶ ὑγιεινὸς, καθιερώθη τῷ Ἀπόλλωνι, ᾧ οἱ τοιαύτης φύσεως τόποι συνήθως καθιεροῦντο, ὡς θεῷ ὑγείας(4). Ὅθεν *Ἰήτος* ἐπεκαλεῖτο ὁ Ἀπόλλων, καὶ *Λύκειος*, ὡς ὢν φωτοφόρος, καὶ *Λοίμιος*, *Σωτὴρ*, *Ἀλεξίκακος*, *Ἀκέσιος*, *Ἀποτρόπαιος*, διὸ καὶ κιθάραν ἐκράτει τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ, ἐμφαίνον οἱονεὶ τὸν Ἥλιον τὴν τοῦ παντὸς ἁρμονίαν, ὡς ἀναφέρει Γεώργιος ὁ Κεδρινός.

Τοῦ Λυκείου τούτου, ὁ Θεόπομπος ἐν εἰκοστῇ πρώτῃ τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ (1) πρῶτον θεμελιωτὴν τὸν Πεισίστρατον λέγει· ὁ δὲ Φιλόστρατος ἐν τῇ τετάρτῃ συγγραφῇ αὐτοῦ, φησὶ τὸν Περικλέα ἐπιστατῆσαι τῇ διακοσμήσει αὐτοῦ, ὥστε καὶ γυμνάσιον γενέσθαι. Ὁ ἐφάμιλλος δὲ καὶ ζηλωτὴς τῆς τε εὐγλωττίας καὶ τῶν ἐνδόξων καὶ ἀγήρων οἰκοδομῶν τοῦ Ὀλυμπίου Περικλέους Λυκοῦργος ὁ Λυκόφρονος ὁ εὔγλωττος ῥήτωρ καὶ ἀριστος πολιτικὸς, φιλοτιμούμενος ἐπρόσθεσε πᾶν ὅ,τι συνετέλει εἰς τὴν διακόσμησιν τοῦ Λυκείου, καὶ τὴν ἐκεῖ παλαίστραν ᾠκοδόμησε, καὶ κοινὸν περίπατον ἀπέδειξεν (2). Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεόφραστος· (ὡς λέγει Διογένης ὁ Λαέρτιος) (3) διέταξεν, ἵνα τεθῇ εἰς τὸ ἱερὸν ἡ εἰκὼν τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ τὰ λοιπὰ ἀναθήματα, ὅσα πρότερον ὑπῆρχον ἐν τῷ ἱερῷ, εἶτα διέταξε τὸ στοίδιον οἰκοδομηθῆναι τὸ πρὸς τῷ Μουσείῳ μὴ χεῖρον, ἀλλὰ κρεῖττον τοῦ προτέρου, καταστραφέντος ὑπὸ τῶν Περσῶν, καὶ τοὺς πίνακας εἶπεν ἀνατεθῆναι ἐν οἷς αἱ τῆς γῆς περίοδοι εἰσὶν εἰς τὴν κάτω στοὰν, καὶ ἐπισκευασθῆναι καὶ τὸν βωμὸν Ἀπόλλωνος τοῦ Λυκείου παρασαλευθέντα ἐν τῇ εἰσβολῇ τοῦ Ξέρξου, ὅπως ἔχῃ τὸ τέλειον καὶ τὸ εὔσχημον. Ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ τοῦ Λυκείου ἦν τὸ Ἀρχεῖον τοῦ πολεμάρχου (4), ἐνταῦθα ἐν τῇ εὐρυτάτῃ λεωφόρῳ (περὶ ἧς ἀναφέραμεν) σχηματιζομένῃ ὑπὸ τοῦ τείχους τῆς πόλεως καὶ τοῦ τείχους τοῦ Λυκείου, ἀπέναντι τοῦ Ἀρχείου τοῦ πολεμάρχου, ἐποιοῦντο οἱ νέοι Ἀθηναῖοι τὰ πρὸ τοῦ πολέμου πολεμικὰ γυμνάσματα αὐτῶν (5), ὅθεν καὶ ὁ Καλλίμαχος καλὸν καὶ λιπόωντα δρόμον καλεῖ τοῦτον, ὡς ἀναφέρει ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Σοφοκλέους Ἐγὼ δ' ἤντησα Λυκείου καλὸν καὶ λιπόωντα κατὰ δρόμον Ἀπόλλωνος· καὶ ὁ κωμικὸς Ἀριστοφάνης παίζων, λέγει ὡς ἐκ στόματος τῶν γυμναζομένων Ἀθηναίων « καὶ ἱκανὸν χρόνον ἀπολλύμεθα καὶ κατατετρίμμεθα πλανώμενοι εἰς Λύκειον κακ' Λυκείου σὺν δορὶ σὺν ἀσπίδι τε, » καὶ οὐ μόνον ἐπὶ σειρῶν θάκων οἱ Ἀθηναῖοι ἐθεῶντο ἐν τοῖς Παναθηναίοις τὸν ἀγῶνα, ὃν οἱ ἀθλοθέται ἐνταῦθα διετίθεντο, ἀλλὰ καὶ οἱ κατὰ διαφόρους χρόνους σοφοί, ὡς Πρόδικος ὁ Κεῖος, Αἰσχίνης ὁ φιλόσοφος, καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης μετὰ τῶν φίλων αὐτοῦ, πολλάκις ἐκεῖ ἐποιοῦντο τὰς διατριβὰς αὐτῶν, ὡς ὁ Πλάτων ἀναφέρει, διαλεγόμενοι περὶ τῶν ὑψηλοτέρων ἐννοιῶν, πότε ἐν τῷ αὐτοῦ ἀποδυτηρίῳ καθήμενοι, πότε περιπατοῦντες ἐν τῷ καταστέγῳ δρόμῳ, λαλοῦντες ἐντόνως καὶ ἐναρμονίως, ὥστε καὶ οἱ κίονες οἱ ἐν τῷ Λυκείῳ ἐθορήβησάν τε ἐπὶ τοῖν ἀνδροῖν καὶ ἤσθησαν, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ θείου Πλάτωνος· καὶ τὸ δειλινὸν οἱ ἐν Ἀθήναις διατρίβοντες φιλομαθεῖς, φιλέμποροι καὶ φιλοθεάμονες ξένοι περιεδινοῦντο ἐκεῖ, εὐφραινόμενοι τὰς ζωογόνους πνοὰς τοῦ Ζεφύρου εἰς τὴν τερπνὴν χώραν τῆς φύσεως, ὡς ὁ Λουκιανὸς ἀναφέρει.

Εἰς δὲ τὸ νότιον μέρος τοῦ Λυκείου, τὸ περατούμενον ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ Ἰλισσοῦ, ἦν ὁ κῆπος τοῦ τερπνοτάτου τούτου γυμνασίου· ὁ κῆπος οὗτος, ὃν περ ὁ Αἰλιανὸς *Γορνάσιον* κυρίως καλεῖ, ἔφθανεν ἕως εἰς γέφυράν τινα κειμένην ἐπὶ τοῦ Ἰλισσοῦ, ἥτις ἦν ἴσως κατ' αὐτὴν ταύτην τὴν θέσιν, ἐπὶ τῆς ὁποίας Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς μετὰ ταῦτα κατεσκεύασε τὴν πρὸ τοῦ σταδίου γέφυραν, τῆς ὁποίας τὰ λείψανα φαίνονται εἰσέτι. Ἐν τῷ κήπῳ τούτῳ διέθεσεν ὁ ἄξιος τοῦ Ἀριστοτέλους μαθητὴς Θεόφραστος, ἵνα ἐνταφιάσωσιν αὐτὸν, μηδὲν περίεργον περὶ τὴν ταφὴν μηδὲ περὶ τὸ μνημεῖον ποιοῦντες, ὡς ἀναφέρει Διογένης ὁ Λαέρτιος (6). Ἐνταῦθα ὁ Χρύσιππος πρῶτος ἐθάρρυσε σχολὴν ἔχειν ὕπαιθρον, καὶ παρ' αὐτῷ τῷ κήπῳ τὴν στήλην ἀνέστησαν τὴν φέρουσαν τὸ ψήφισμα, ὃ ἔγραψαν οἱ Ἀθηναῖοι στεφανεῖν τὸν Ζήνωνα. Κατὰ τοῦ Λυκείου τούτου, ὅπερ ἦν δενδροφορώτατον πάντων τῶν προαστείων, κατὰ τοῦ τερπνοῦ τούτου τόπου διὰ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ

(1) Ἀττικ. 19. (2) Πλάτων Εὐθ. (3) Ξεν. Ἑλλην. (4) Πλούταρ. Συμπ.

(1) Λουκιαν. Ἀναχάρ. Ἁρποκρ. εἰς Λύκειον. (2) Πλούταρ. Συμπ. καὶ Βίος Λυκούργου. (3) Βίος Θεοφράστου. (4) Σχόλ. εἰς Σοφ. Οἰδ. Τύραν. καὶ εἰς Σοφοκλ. Ἠλέκτρ. Δημητρ. Φαλ. περὶ Ἑρμην.

(5) Σουΐδ εἰς Ἄρχοντα καὶ εἰς Γυμνάσια, Οὐλπ. εἰς Δημ. κατὰ Τιμοκράτους, Ἡσύχ. εἰς Λύκειον, Ζώναρ. εἰς Γυμνάσια, Σχόλ. εἰς Ἀριστοφ. Εἰρ, (6) Ἀκέρτ. Θεοφρ. καὶ Βίος Χρυσίππου.

θέσιν, καὶ διὰ τὴν διακόσμησιν τῆς τέχνης, Φίλιππος πρῶτος ὁ υἱὸς τοῦ Δημητρίου μανιώδης κατασταθεὶς ἐπέφερε κατ' αὐτοῦ καὶ τοῦ δάσους τοῦ Κυνοσάργους καταστρεπτικὴν πυρκαϊὰν, ὡς ὁ ἱστορικὸς Τίτος ὁ Λίβιος ἀναφέρει. Ὁ δὲ ἄγριος τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς Σύλλας, πολιορκῶν τὸν Πειραιᾶ, καὶ μεγάλην δοκῶν χρείαν ἔχων πρὸς κατασκευὴν μηχανῶν, ἵνα τὰ Πειραϊκὰ τοῦ Θεμιστοκλέους τείχη καταβάλῃ, τὸν σύνδενδρον καὶ κατάφυτον τοῦτον τόπον ἔκειρεν ἀπανθρώπως, στερήσας φεῦ! οὕτω τὰς λαμπρὰς καὶ περικλεεῖς Ἀθήνας τοῦ τερπνοῦ αὐτῶν προαστείου. Ἔκτοτε σχεδὸν τὸ Λύκειον ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν αὐτοῦ· ἔκτοτε ὁ Μουσαγέτης Ἀπόλλων, ὁ Λύκειος, ἐγκατέλιπε τὸ τερπνὸν αὐτοῦ χωρίον, βάρβαροι δὲ καταστρεπτικοὶ καὶ σκοτεινοὶ αἰῶνες ἐπερχόμενοι μετὰ ταῦτα, καὶ ἐκλειπούσης ἤδη τῆς ἐγκυκλίου παιδείας αὐτῆς διὰ τὰς γενομένας *συνεχεῖς κινήσεις ἐν τοῖς κατὰ τοὺς Ἀλεξάνδρου διαδόχους χρόνοις καὶ ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα Ῥωμαϊκοῖς*, κατεσκίασε τὴν ἕδραν τοῦ Λυκείου, ἣν ἀνανέωσε πάλιν τὸ φιλόμουσον τοῦ κατὰ τὸ ἕβδομον βασιλεύσαντος Αἰγύπτου Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου, καὶ τὸ φιλόσοφον φιλαθήναιον καὶ μεγαλουργὸν τοῦ τε Μάρκου Αὐρηλίου, καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ, ὅστις εὐεργετήσας καὶ ἄλλα ἔθνη, εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων τὰ μαλιστα ἔδειξε τὸ ἄκρον τῶν εὐεργετικῶν αὐτοῦ ἀγαθοεργιῶν, ὡς μαρτυροῦσιν Ἀθήναιος, Παυσανίας καὶ Ἀριστείδης ὁ ῥήτωρ. Ὁ Αὐτοκράτωρ οὗτος δεύτερος θεμελιωτὴς τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τὸν Θησέα γενόμενος (ὡς ἀναφέρει τὸ ἐπίγραμμα ἐπὶ τοῦ τόξου τοῦ Ἀδριανοῦ « Αἰδ' εἰσ' Ἀδριανοῦ κ' οὐχὶ Θησέως πόλις »), κατασκευάσας τὰς νέας Ἀθήνας πρὸς τὸ ἀνατολικοῦ βόρειον τοῦ κολοσσαίου τῶν ἔργων αὐτοῦ, λέγω, τοῦ μεγίστου ναοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου, ἐκόσμησε καὶ τὸ παρὰ τὴν πόλιν αὐτοῦ Λύκειον, ὡς τὸ ἐν αὐτῷ πρό τινος καιροῦ εὑρεθὲν ἐπίγραμμα ἀναφέρει. Ὁ δὲ ἀνώνυμος, οὗ τὸ χειρόγραφον εὑρίσκεται ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης, ὅστις κατ' ἐμὴν γνώμην, εἶδε τὰς Ἀθήνας κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα μετὰ Χριστὸν, λέγει, ὅτι ἐνταῦθα ἦν τὸ Διδασκαλεῖον τοῦ Διοδώρου. Τὴν παράδοσιν ταύτην φυλάττουσα ἡ συνήθεια μέχρι τοῦδε καλεῖ τὸ μέρος τοῦτο *Λυκόδημον*, καὶ ἰδίως *Δασκαλεῖον*· καὶ ταῦτά εἰσιν, ὅσον ἔνεστί μοι, τὰ ἀφορῶντα τὴν ἀρχαίαν κατάστασιν τοῦ Λυκείου.

Ἐκ τῶν εἰρημένων δὲ ἐξάγεται, ὅτι ἐκεῖ ἦτον ἱερὸν καὶ τέμενος τοῦ Ἀπόλλωνος περιτοιχισμένον· ἐν δὲ τῷ περιβόλῳ ἐπὶ τοῦ λόφου ναὸς τοῦ θεοῦ τούτου, κῆπος ἐκτεινόμενος παρὰ τὸν Ἰλισσὸν, καὶ στοαὶ, καὶ Μουσεῖον, καὶ δρόμοι κατάστεγοι, καὶ ὕλη μεγαλόδενδρος, ὥστε ἐνίων τὸ πάχος τὴν διάμετρον πολλῶν ποδῶν εἶναι· καὶ ταύτην μὲν ὁ ἄγριος Σύλλας ἔκειρε, τὰ δ' ἄλλα πάντα νὺξ σκοτεινὴ κατεκάλυψε, καὶ ὕπνον πολλῶν αἰώνων ὑπὸ γῆν ἐκοιμήθησαν· ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, καὶ τὴν Ἑλλάδα ἀκτὶν φωτὸς καταυγάζει, τότε καὶ ἀνασκαφαὶ πρὸς φυτείαν νέου δάσους καὶ μόρφωσιν κήπου Βασιλικοῦ ἐν τῷ Λυκείῳ ἀνορύττονται, καὶ ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ταύταις σειρὰ σπονδύλων κορινθιουργῶν κιόνων ἀναφαίνονται, διαμέτρου τεσσάρων Ἑλληνικῶν ποδῶν καὶ ἡμιποδίου, λίθοι Πεντελησίου καὶ κιονόκρανα τοῦ αὐτοῦ ῥυθμοῦ, τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ, ὁμοιόμορφα τοῖς κιονοκράνοις τοῖς ἐπὶ τῆς ἔτι καὶ νῦν σωζομένης στοᾶς τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ σειρὰ μεγάλων ὀρθοστατῶν τοίχου λίθου κισσηρίου, καὶ κίονες ἡμιραβδωτοί, καὶ πλίνθοι λίθου Πεντελησίου, καὶ ἐπιγράμματα, καὶ ἄλλα λείψανα καὶ μνημεῖα τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ δόξης ἀναφαίνονται· ἐπιλάμπει δὲ τούτοις Βασιλικὴ χάρις καὶ φιλοκαλία καὶ διατηροῦνται ταῦτα ἐπιμελῶς ἐν τῷ ῥηθέντι κήπῳ, ἔνδοξα μαρτύρια τῆς ἀρχαίας καταστάσεως τοῦ τόπου, διότι καθὼς λέγει Δίων ὁ Χρυσόστομος « τὰ κατορθώματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων οἴχεται, καὶ πάντα τρόπον αἰσχρῶς καὶ ἐλεεινῶς διέφθαρται, καὶ οὐδὲ ἐπινοῆσαι λοιπὸν ἐστὶ τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν λαμπρότητα τῶν παλαιῶν . . . . , ἀλλ' οἱ λίθοι μᾶλλον ἐμφαίνουσι τὴν σεμνότητα καὶ τὸ μέγεθος τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκοδομημάτων. »

Ψηφοθετική.

(Συνέχεια καὶ τέλος, ἴδε ἀριθ. 127.)

(Ὑπὸ Κ. Σακελλαροπούλου.)

Ἐν ᾧ δὲ εἰς τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαίας τέχνης πολλὰ ὀνόματα τεχνητῶν διεσώθησαν, τὰ τῶν ἀρχαίων ψηφοθετῶν εἶναι σπανιώτατα. Γνωστοὶ μόνον εἰς ἡμᾶς, παρεκτὸς τοῦ Σώστου, εἶναι Διοσκορίδης ὁ Σάμιος, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἐλληνιστὶ ἀναγινώσκεται εἰς δύο ψηφωτὰ ἔργα, πρὸ πολλοῦ εὑρεθέντα πλησίον τῆς Πομπηΐας. Ἡράκλειτος, τοῦ ὁποίου ἔργον εἶναι τὸ ὡραῖον ἀσάρωτον, εὑρεθὲν κατὰ τὸ 1833 ἐν Ῥώμῃ· καὶ ὀλίγοι ἄλλοι, οἵτινες ἱστορικῶς ἀναφέρονται, καθὼς καὶ Ἰούλιος Νικηφόρος, ὅστις μνημονεύεται εἰς μίαν τῶν Γροτήρου ἐπιγραφῶν, καὶ ἤτο πιθανῶς Τιβερίου ἀπελεύθερος.

Πρὸς διαστολὴν διαφόρων ψηφώσεων εἰδῶν μετεχειρίζοντο οἱ ἀρχαῖοι λέξεις, τῶν ὁποίων ἡ κυρία σημασία συνάγεται ἐκ τῆς παραθέσεως διαφόρων χωρίων. Ἑλλήνων τε καὶ Ῥωμαίων συγγραφέων. Αἱ Ἑλληνικαὶ λέξεις ψηφοθέτημα, ψηφολόγημα, καὶ ἔμβλημα, τὰς ὁποίας ἀρχόμενοι ὠνομάσαμεν, ἔχουσιν ὅλαι γενικὴν σημασίαν, καὶ ἀντιστοιχοῦσιν πρὸς τὰς λατινικὰς φράσεις opus tesselatum, καὶ opus vermiculatum, ἢ emblema vermiculatum, ἢ ἁπλῶς emblema, αἱ ὁποῖαι μεθερμηνεύονται, ἔργον ἐν κύβοις, ἐν ἀβακίσκοις, ἐν πεττοῖς ἢ πεσσοῖς (ὅτι τὰ λατινικὰ tessella καὶ tessera σημαίνουσι κύβον, ἀβακίσκον, παραγόμενα ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ τέσσαρα, Ἰων. τέσσερα, Αἰολ. πέσσυρα· κύβος δὲ καὶ πεσσὸς εἶναι κατὰ τὸ σχῆμα τὰ αὐτὰ. σημαίνοντα τετράγωνόν τι), καὶ ἔργον σκωληκοειδὲς, ἢ ἔμβλημα σκωληκοειδὲς, ἢ ἁπλῶς ἔμβλημα. Ἀλλ' ἂν καὶ αἱ δύο αὗται φράσεις γενικώτερον ἐκλαμβάνωνται συνωνύμως, εἰδικώτερον ὅμως ἡ μὲν opus tesselatum, κυρίως σημαίνει ἔμβλημα ἐκ μικρῶν καὶ ποικιλοχρόων λιθίνων κύβων συγκείμενον, τὸ ὁποῖον ἀντὶ ἐδάφους οἱ ἀρχαῖοι μετεχειρίζοντο, οὐ μόνον εἰς οἰκήματα, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐλὰς καὶ εἰς δώματα, ἤτοι στηθαῖα, τῶν ἰδίων αὐτῶν οἰκιῶν· καὶ τοιαῦτα ἐδάφους ἐμβλήματα καλοῦνται κυρίως παρ' Ἕλλησι, δάπεδα ἐν ἀβακίσκοις, παρὰ δὲ Ῥωμαίοις pavimenta tessellata. Ἡ δὴ opus vermiculatum, λαβοῦσα τὴν ὀνομασίαν εἴτε ἐκ τοῦ σχήματος τῶν συστατικῶν τοῦ ἐμβλήματος μικρῶν λίθων, οἵτινες σκωληκοειδῶς μακροῦνται καὶ κάμπτονται, εἴτε ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς τῶν λιθίνων κύβων, οἵτινες ἀκολουθοῦσιν οὐχὶ κανονικὰς καὶ εὐθείας, ἀλλὰ σκολιὰς καὶ καμπύλας γραμμὰς, παρομοιάζοντες κατὰ τοῦτο τῶν σκωλήκων τὸ βάδισμα, εἶναι ἔμβλημα λεπτουργέστερον τοῦ ἐν ἀβακίσκοις καὶ ἐντελέστερον, καὶ μᾶλλον πλησιάζον τὴν κυρίως λεγομένην ζωγραφίαν, συνήθως συγκείμενον ἐκ κύβων ὀπτῆς γῆς κεχρωματισμένων, ἢ μᾶλλον ἐξ ὕλης ὑαλοειδοῦς, ὅτε πρόκειται μίμησις λίθων πολυτελῶν. Ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρινῆς ἐποχῆς ἐτελέσθησαν λαμπρὰ τοῦ εἴδους τούτου ἐμβλήματα εἴτε ἐκ λιθίνων εἴτε ἐκ πηλίνων κύβων. Τῶν ὑαλίνων δὲ κύβων ἔγινε χρῆσις πρὸς τὴν τῶν θαλάμων καὶ οἰκημάτων ἐπισκόμησιν, ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς μάλιστα Αὐτοκρατορίας, ὅτε ἡ ψήφωσις αὕτη, λαμβάνουσα καθ' ἡμέραν περισσοτέραν ἰσχὺν, ἐρημόσθη εἰς τοὺς τοίχους καὶ τοὺς ὀρόφους τῶν οἰκοδομῶν, καὶ διεδόθη καθ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας.

Ἓν ἄλλο εἶδος, καλούμενον παρὰ Ῥωμαίαις opus sectile, segmentatum, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, τέχνημα πριστὸν, δὲν εἶναι κυρίως ψηφοθέτημα ἢ μουσείωμα, ἂν καὶ κατὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν οὕτω καλῆται· τοῦτο πολλάκις παρωμοίαζε τὸ ὑπὸ τῶν νεωτέρων τὴν σήμερον λεγόμενον mosaique de Florence, καὶ lavoro di commesso· συνίστατο δὲ ἐκ ποικιλοχρόων λιθίνων τμημάτων ποιοῦ τινος μεγέθους, οὕτω συγκεκολλημένων, ὥστε νὰ δύναται μὲν νὰ μιμῆται τὴν ζωγραφίαν, ἀλλ' οὐχὶ ἐντελῶς, καὶ χωρὶς νὰ φαντάζῃ κατὰ τὸ κυρίως μουσείωμα.

Ἡ λέξις λιθόστρωτος εἶναι, κατὰ τὸ ἔτυμον αὐτῆς, γενικὴ, καὶ σημαίνει ἁπλῶς τόπον διὰ λίθων ἐστρωμένον, ἢ τοιοῦτον ἔδαφος ἔχοντα, οἷον αὐλὴ, ἀγορὰ, ὁδὸς λιθόστρωτος κτλ. Εἰδικῶς δὲ μᾶλλον τὸ οὐδέτερον λιθόστρωτον, οὐσιαστικῶς λαμβανόμενον, σημαίνει ἔδαφος, ἐκ μεγάλων μαρμαρίνων πλακῶν συγκείμενον, ὁποῖον εἶναι τὸ ἀνεσκαμμένον εἰς τὸ κατώτατον μέρος τῆς ἀγορᾶς τῆς ἀρχαίας, Ῥώμης, Forum Romanum, ἢ καὶ ἐκ μαρμαρίνων πλακῶν διαφόρων χρωμάτων, ὁποῖον εἶναι τὸ ὡραῖον ἔδαφος τοῦ ναοῦ, καλουμένου Πανθέου. Λιθόστρωτα ἰδιαιτέρως εἶναι καὶ τὰ μικροτέρας καὶ μᾶλλον ποικιλοχρόου ἐργασίας ἐδάφη· τὰ ὁποῖα συχνάκις εὑρίσκονται εἰς τὰ Πραιτώρια τῶν ἀρχαίων πόλεων, καὶ ὅσα, ἀνορυχθέντα ἐν Ἡρακλε'ῳ καὶ Πομπηΐᾳ, πληροῦσι τὴν αὐτὴν χρείαν τὴν σήμερον εἰς τὰ δώματα τοῦ Μουσείου, καλουμένου di Portici. Λιθόστρωτα ὡσαύτως εἶναι ἄλλου εἴδους ἐδάφη πολλῶν ἀρχαίων παρὰ Ῥωμαίοις καλουμένων βασιλικῶν οἰκοδομῶν, συγκείμενα ἐκ πολλῶν μαρμαρίνων τμημάτων καὶ μικρῶν ποικιλοχρόων λίθων, ἐντέχνως διατεθειμένων ἐν

μέσῳ μὲν κατὰ στοίχους λευκοῦ μαρμάρου, πέριξ δὲ κατὰ μεγάλους κύκλους πορφυρίτου, συηνίτου καὶ ὀφιήτου λίθου. Ἀλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς μετεχειρίζοντο ἐνίοτε τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ ἐπὶ παντὸς εἴδους ψηφωτοῦ ἐδάφους, ἴσως διότι τοιοῦτον δάπεδον ἦτο μᾶλλον ἐν χρήσει, ὁσάκις ἤθελον νὰ καλύπτωσι διὰ λιθίνων ἢ μαρμαρίνων πλακῶν τὸ ἐμβαδόν τινος οἰκοδομήματος.

Τὰ ὀνόματα τελευταῖον museum, musivum, opus musejum, opus musivum, τουτέστι μουσεῖον, ἔργον μουσεῖον, μουσείωμα, ἐσήμαινον ὡρισμένως τοῦ αὐτοῦ εἴδους ἔργα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀντὶ λίθων μετεχειρίζοντο ὑάλου τμήματα, ἢ ποικιλόχροα συμμίγματα. Διὰ τούτων κατ' ἀρχὰς ἐκοσμοῦντο τὰ ὀροφώματα, καὶ μετὰ ταῦτα οἱ τοῖχοι, καὶ τελευταῖον τὰ δάπεδα. Ἀλλ' ὀροφικὰ τοιαῦτα κοσμήματα δὲν ἦσαν ἀκόμη παρὰ Ῥωμαίοις εἰς χρῆσιν ἐπὶ Αὐγούστου· πιθανὸν δὲ ὅτι εἰσήχθησαν διὰ τῆς πολυτελείας ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Τιβερίου.

Ἀπαρίθμησις τῶν ἀνέμων κατὰ τὴν τῶν ἀρχαίων δόξαν.

Ὑπὸ Μαρτίνου.

Οἱ ἀρχαῖοι δύω ἀνέμους τῶν κυριωτέρων ἠρίθμουν κατὰ τὸν Στράβωνα, τὸν Βορέαν δηλ. καὶ τὸν Νότον, οἱ δὲ τούτων μεταγενέστεροι ὑπετίθουν τέσσαρας, ὡς ὄντων τεσσάρων τῶν κυριωτέρων τῆς γῆς μερῶν, τὸν Ἀπηλιώτην, τὸν Ζέφυρον, τὸν Βορέαν καὶ τὸν Νότον· καὶ τὸν μὲν Ἀπηλιώτην ἔταττον ἐν τῇ ἰσημερινῇ ἀνατολῇ, τὸν δὲ Ζέφυρον ἐν τῇ ἰσημερινῇ Δύσει, τὸν δὲ Βορέαν ἐν τῇ Ἄρκτῳ καὶ τὸν Νότον ἐν τῇ Μεσημβρίᾳ, μέσον δὲ τούτων παρέθετον ἑτέρους τέσσαρας, τὸν Καικίαν δηλ. τὸν Θρᾳκίαν, τὸν Εὖρον καὶ τὸν Λίβα, καὶ τὸν μὲν Καικίαν ἔταττον ἐν τῇ θερινῇ Ἀνατολῇ, τὸν δὲ Θρᾳκίαν, ὅστις καὶ Ἀργέστης καὶ Ἰάπαξ ἐλέγετο, ἐν τῇ θερινῇ δύσει, τὸν δὲ Εὖρον ἐν τῇ χειμερινῇ δύσει. Τινὲς δὲ προσθέτοντες εἰς τοὺς ὀκτὼ τούτους, ἑτέρους τέσσαρας, ἠρίθμουν τοὺς πάντας δώδεκα δηλ. τὸν Εὐρόνοτον ὅστις καὶ Λευκονότος καὶ Φοινικίας ἐκαλεῖτο, τὸν Λιβόνοτον, τὸν Ἀπαρκτίαν καὶ τὸν Μέσον, ἄλλοι δὲ πάλιν τέσσαρες προστιθέντες, ἐποίουν πάντας ἐκκαίδεκα. Οἱ νεώτεροι ὅμως ἀνεβίβασαν αὐτοὺς εἰς τριάκοντα δύω καὶ ἔχουσιν οὕτως· Ἀπαρκτίας, Ὑποβορέας, Βορέας, Μεσοβορέας, Βοραπηλιώτης, Ὑποκαικίας, Καικίας, Μεσοκαικίας, Ἀπηλιώτης, Ὑπεῦρος, Εὖρος, Μέσευρος, Νοταπηλιώτης Ὑποφοινικίας, Φοινικίας, Μεσοφοινικίας, Νότος, Μεσολιβόνοτος, Λιβόνοτος, Ὑπολιβόνοτος, Νοτολὶψ, Μεσολὶψ, Λὶψ, Ὑπολὶψ, Ζέφυρος, Μεσαργέστης, Ἀργέστης ἢ Καῦρος, Ὑπαργέστης, Βορόλιψ, Ὑποκίρκιος, Κίρκιος ἢ Θράσκιος καὶ Μεσοκίρκιος. Ἐν τῇ Ναυτικῇ Πυξίδι ὅμως ἤδη ἑκκαίδεκα ἀριθμοῦσιν, ὡς καὶ οἱ ἀρχαῖοι, τῶν ὁποίων μόνον τὰ ὀνόματα μετήλλαξαν, διότι τὸν μὲν Βορέαν ὀνομάζουσι Τραμοντάναν καὶ χαρακτηρίζουν αὐτὸν εἰς τὴν Ναυτικὴν Πυξίδα μὲ ἑτερόμηκες τρίγωνον, ἢ μὲ κρῖνον, ἢ μὲ ἄλλο τι σημεῖον, τὸν δὲ Ἀπηλιώτην Λεβάντε, τοῦ ὁποίου σημεῖον ἔθεσαν τὸν σταυρόν, τὸν δὲ Νότον Ὄστρον, καὶ τὸν Ζέφυρον Πονέντε. Μεταξὺ τῆς Τραμαντάνας καὶ τοῦ Λεβάντε ἔθεσαν τὸν Γραῖκον, μεταξὺ δὲ τοῦ Λεβάντε καὶ τοῦ Ὄστρου καὶ τοῦ Πονέντε τὸν Γαρμπῆν καὶ μεταξὺ τοῦ Πονέντε καὶ Τραμοντάνας τὸν Μαίστρον καὶ οὕτως ἀναπληροῦνται παρ' αὐτοῖς οἱ ὀκτὼ ἄνεμοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων παρεντιθέντες ἑτέρους ὀκτὼ συμποσοῦν τοὺς πάντας ἐκκαίδεκα. Τὸν Γραικοτραμουντάναν, τὸν Γραικολεβάντεν, τὸν Σιρωκολεβάντε, τὸν Ὀστροσιρῶκον, τὸν Ὀστρογαρμπῆν, τὸν ΠονέντεΓαρμπῆν, τὸν Πονέντε Μαίστρον καὶ τὸν Μαϊστροτραμοντάναν.

Α. ΠΑΠΠΑΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

» Ἐὰν ἴδῃ τις ἁπλῶς τὰ γινόμενα, δὲν δύναται παρὰ νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι, εἰς τὸν περὶ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἰδίως κλάδον, ἐνηργήθησαν καὶ ἐνεργοῦνται ἀπό τινος ἤδη χρόνου, ὅσα πρότερον οὐδ' ἀφ' ὅλης δεκαετίας· καὶ ἀρκεῖ νὰ ζῇ τις παρ' ἡμῖν καὶ νὰ μὴ ἀμβλυώττῃ ἐξ ἐθελοκακίας, ἵνα γνωρίζῃ ὅτι καὶ ὁ ἐπὶ τῆς δημοσ. ἐκπαιδεύσεως ὑπουργὸς καὶ ὁ τῶν δημοτικῶν σχολείων διευθυντὴς καταγίνονται ἀγενδότως περὶ τὴν βελτίωσιν τοῦ κλάδου τούτου, ἀκούοντες καὶ βασανίζοντες τὰς γνώμας εἰδικῶν πρὸς τοῦτο ἀνδρῶν καὶ διαφόρων ἄλλων λογίων, καὶ προετοιμάζοντες τὴν βαθμηδὸν καὶ διὰ τοῦ χρόνου εἰσαγωγὴν τῶν καλῶς ἐχόντων: ἐπὶ τούτῳ καὶ ἡ κατάστασις τῶν δημοδιδασκάλων ἐβελτιώθη καὶ βελτιοῦται ὁλονὲν, προνοήσαντος τοῦ ἁρμοδίου ὑπουργοῦ περὶ τῆς κατὰ μῆνα καὶ ἀκριβοῦς αὐτῶν πληρωμῆς, περὶ αὐξήσεως τοῦ μισθοῦ τῶν τριτοβαθμίων, περὶ προαγωγῆς τῶν ἐχόντων 15 20 ἔτη ὑπηρεσίας, περὶ συστάσεως τοῦ ἀποθεματικοῦ Ταμείου, τὸ ὁποῖον, πρὸ εἴκοσιν ἤδη ἐτῶν ὡρισμένον ὑπὸ τοῦ Νόμου, παρημελήθη (ἀδύνατον νὰ ἐννοήσωμεν διατί) μέχρι τοῦδε: Καὶ, καθὼς ἐπληροφορήθημεν, πρόκειται νὰ οἰκοδομηθῇ καὶ Διδασκαλεῖον εἰς κατάλληλον θέσιν, καὶ βραβεῖα νὰ συστηθῶσιν ὑπὲρ τῶν ἀριστευόντων, καὶ βιβλίων κατάλληλος σύνταξις νὰ προκηρυχθῇ, καὶ ὅλα ταῦτα ἐν διαστήματι μόλις δύω μηνῶν, ἀφ' ὅτου ἀνέλαβεν ὁ νῦν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας τὸ ὑπουργεῖον. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ γενόμενα, προφανῆ καὶ ὑπ' ὄψιν ἑκάστου. Ποῖα δὲ τὰ λεγόμενα; ἀνοίγομεν κατὰ τύχην τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ λαοῦ, καὶ βλέπομεν φερόμενον, καθὼς λέγουσι, τὸν Κατακλυσμὸν, λιμοκτονοῦντας τοὺς δημοδιδασκάλους, παραμελουμένην τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ, καὶ τὴν κατάστασιν τῶν δημοτικῶν σχολείων χείρονα παρὰ τὴν ἐπὶ Τουρκοκρατίας: καὶ ὅλ' αὐτὰ πόθεν ἐξαγόμενα; ἐκ τοῦ ὅτι δημοδιδάσκαλός τις δὲν ἠθέλησεν ἢ δὲν ἠδυνήθη νὰ συνδράμῃ εἰς τὴν βιβλιοθήκην!! Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι ἔχομεν πολλῶν εἰσέτι ἀνάγκην· ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι, μεμψιμοιροῦντες ἀλόγως, καὶ κακίζοντες τὰ πάντα, ἴσως μόνον διότι δὲν γίνονται δι' ἡμῶν καὶ κατὰ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι τὸν ἡμέτερον, δυσκολεύομεν ἀντὶ νὰ διευκολύνωμεν τὴν διόρθωσιν τῶν πραγμάτων· διότι καὶ ὁ ζῆλος τῶν πραττόντων ἀμαυροῦται, καὶ ἡ κρίσις τῶν ἔξω ὁμογενῶν καὶ ἀλλογενῶν, ὅσοις μέλει περὶ ἡμῶν, διαστρέφεται, καὶ ἡ ὑπόληψις τῆς δημοσιογραφίας πάσχει. Τιμῶμεν καὶ ἐπαινοῦμεν τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὴν ἀγαθὴν πρόθεσιν τοῦ συντάκτου τῆς τοῦ Λαοῦ Βιβλιοθήκης· ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα καὶ νὰ μὴ ὁμολογήσωμεν ὅτι, ὁ ἀναγινώσκων τὸ ὑπ' ἀριθ. Ζ' φυλλάδιόν του, θὰ συμπεράνῃ ἐξ ἀνάγκης ὅτι ἢ εἶνε ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τῶν γινομένων, ἢ ἐξευτελίζει καὶ διαστρέφει καὶ παρασιωπᾷ αὐτὰ ἐκ προθέσεως, ἅπερ ἀμφότερα φαίνονται εἰς τοὺς γνωρίζοντας τὸν ἄνδρα, ἀκατανόητα.

Ἡ δημοσίευσις τοῦ κατωτέρω ἐγγράφου ἀναπληροῖ ἐπισήμως ὅτι ἦν δίκαιον νὰ εἴπωμεν ἡμεῖς ἰδιωτικῶς περὶ τοῦ διδασκάλου Κ. Π. Παπᾶ Σπυρίδωνος.

Ἀριθ. πρ. 671.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΘΗΣΟΑΣ.

Πρὸς τὸν διευθύνοντα τὴν ἐν Δημητσάνῃ Ἑλληνικὴν σχολὴν διδάσκαλον Κ. Παναγιώτην Παπᾶ Σπυρίδωνος.

Γενόμενος, Κύριε, αὐτόπτης καὶ αὐτήκοος τῶν κατ' ἔτος ἐνεργουμένων δημοσίων ἐξετάσεων τῶν μαθητῶν τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς σχολῆς, τῆς διὰ πολλῶν ἐτῶν κατ' εὐχὴν ὑφ' ὑμῶν διευθυνομένης, καὶ ἀποδοὺς ταύτας βεβαίως εἰς τὴν ἐξιδιασμένην ἱκανότητα, καὶ τὴν σύντονον καὶ ἀκάματον περὶ τὴν διδασκαλίσν ἐπιμέλειάν Σου μετὰ τῶν λοιπῶν προσόντων, τὸν εἰς διδασκαλικὸν χαρακτῆρα ἁρμοζόντων, ἐδραξάμην τῆς εὐκαιρίας νὰ εὐχαριστήσω ὑμᾶς ἀπὸ καρδίας, ἐκφράζων ἐκ προσώπου πάντων τῶν δημοτῶν μου τὴν ἐνδόμυχον καὶ βαθυτάτην ἡμῶν εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν θαυμαστὴν ἐπὶ τὰ κρείττω πρόοδον τῶν τέκνων μας, τὴν ὁποίαν εἴδομεν πραγματικῶς καὶ ἀνενδότως ἐνεργουμένην καὶ ἄλλοτε, ἐξαιρέτως δὲ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν Σας. Διὸ ἀπονέμων ἡμῖν, Κύριε, τὸν φόρον τοῦτον τῆς πρὸς τοὺς μεθ' ὅλης τῆς ἐνδεχομένης ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας ἐκπληροῦντας τὰ ἱερά των καθήκοντα ὀφειλομένης εὐγνωμοσύνης, διαμένω μὲ τὴν ζωηρὰν πεποίθησιν, ὅτι καὶ τοῦ λοιποῦ βαδίζοντες ἀπαρεγκλίτως τὴν ὁποίαν ἀληθῆ διδασκαλικὴν γραμμὴν ἔχετε χαράξει, θέλετε δώσει καὶ πάλιν εἰς ἡμᾶς ἀφορμὴν νὰ πράξωμεν τὸ αὐτὸ, ὅπερ καὶ σήμερον.

Ἐν Δημητσάνῃ τὴν 12 Ἰουλίου 1855.

Ο Δήμαρχος

Α. Κ. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Δ. ΑΘ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗ.
(Ὁδὸς Αἰόλου ἀριθ. 337.)